

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-63>

INTERNATIONAL HUMANITARIAN AID IN THE CONTEXT OF LARGE-SCALE AGGRESSION BY THE RUSSIAN FEDERATION: LEGAL ASPECTS AND CHALLENGES

МІЖНАРОДНА ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ

Prpylova L. I.

PhD in Law, Senior Researcher, Head of the research division of legal issues in the field of International cooperation of the scientific research board of the problems of resource provision in the military sphere, the sphere of defense and military construction Center for Military and Strategic Studies of the National Defence University of Ukraine Kyiv, Ukraine

Stuzhuk Yu. P.

Research Fellow, research division of legal issues in the field of International cooperation of the scientific research board of the problems of resource provision in the military sphere, the sphere of defense and military construction Center for Military and Strategic Studies of the National Defence University of Ukraine Kyiv, Ukraine

Приполова Л. І.

кандидат юридичних наук, старший дослідник, начальник науково-дослідного відділу правових проблем у сфері міжнародного співробітництва науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України м. Київ, Україна

Стужук Ю. П.

науковий співробітник науково-дослідного відділу правових проблем у сфері міжнародного співробітництва науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України м. Київ, Україна

В умовах широкомасштабної агресії російської федерації (далі – рф), розпочатої 24 лютого 2022 року проти України особливо актуальним стало питання надання гуманітарної допомоги (далі – ГД). В Україні виникла потреба здійснення невідкладних та ефективних заходів для надання допомоги та захисту тих, хто постраждав від агресивних дій рф.

Станом на 24 лютого 2022 року правова модель забезпечення гуманітарною допомогою військовослужбовців та населення була законодавчо та нормативно врегульована в основному Законом України “Про гуманітарну допомогу” від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV [1]; Порядком взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України “Про гуманітарну допомогу затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2013 року № 241 [2]; Постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 року № 927 “Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги” [3].

В умовах широкомасштабної агресії рф проти України було зроблені значні кроки щодо вдосконалення існуючого законодавства в контексті регулювання надання міжнародної ГД. Так, 25 лютого 2022 року Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова “Про особливості визнання гуманітарною допомогою товарів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв’язку з військовою агресією рф проти України та цивільного захисту населення в умовах введення воєнного стану” № 155 [4]. 1 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову “Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану” № 174, відповідно до якої втратила чинність Постанова Кабінету Міністрів України № 155 [5].

Варто зазначити, що Порядок пропуску через митний кордон України гуманітарної допомоги, зокрема, для потреб Збройних Сил України з 24 лютого 2022 року неодноразово змінювався з метою спрощення формальних процедур, прискорення її доставки кінцевому споживачу. Зокрема, протягом 2022 року – зміни вносилися 8 разів. Загальний підхід дослідження наукової тематики зазначив, що чинна на момент широкомасштабної агресії, національна система забезпечення ГД дієво розширювалась, удосконалювалась, до неї під’єднувались нові учасники, з’являлись зміни до правового регулювання, здійснювався пошук та впровадження нових правових механізмів тощо.

3 березня 2022 року Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану” № 2118-IX було внесено зміни до статті 15 “Прикінцеві положення” Закону України “Про гуманітарну допомогу”. Також, окресленим Законом, Кабінету Міністрів України було надано право на період дії воєнного стану визнавати окремі категорії товарів ГД без здійснення процедури визнання таких товарів ГД у кожному конкретному випадку. Цей Закон став однією з першопочаткових спроб

законодавця адаптувати законодавче регулювання надання ГД до умов воєнного стану [6].

Важливо зазначити, що законодавець криміналізував незаконні дії з ГД. Зокрема, Законом України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги” від 24 березня 2022 року № 2155-IX було внесено зміни до Кримінального кодексу України та доповнено статтею 201² “Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги” [7].

Протягом 2023 року робились подальші кроки щодо адаптації законодавства до умов воєнного стану та належного оформлення міжнародної ГД. Так, Кабінетом Міністрів України 5 вересня 2023 року була прийнята Постанова “Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану” № 953, на підставі якої втратила чинність Постанова Кабінету Міністрів України № 174. Відповідно до окресленої Постанови № 953 було затверджено порядок пропуску та обліку ГД в умовах воєнного стану.

Згідно новоприйнятої Постанови Кабінету Міністрів України № 953 встановлені нові правила ввезення та обліку ГД. Тобто, цей Порядок визначає на період воєнного стану спрощений механізм визнання товарів ГД, пропуску через митний кордон України та митного оформлення, отримання, надання, розподілу і контролю за цільовим використанням ГД, що ввозиться на митну територію України. Згодом, до окресленої Постанови ще двічі вносились зміни.

Важливо зазначити, що Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо ввезення, обліку, розподілу гуманітарної допомоги, особливостей оподаткування відповідних операцій та подання звітності” від 8 листопада 2023 року № 3448-IX [3], відповідно до якого було встановлено нові підходи до реєстрації та обліку ГД.

В той же час, зміст вищезазначених змін до законодавства, позиції низки волонтерів та фахівців у сфері надання ГД, дозволяють виокремити деякі проблемні питання надання ГД за нових правил: незначний обсяг часу для ввезення вантажу після подання декларації (30 днів); заборона подання декларації без унікального коду ГД; деталізованість інформації щодо предметів постачання в декларації; відсутність регламентації обставин, які можуть ускладнити подачу звітів (відсутність зв'язку, блекаут тощо); обсяг звітності вимагає наявності додаткових співробітників (бухгалтерів та юристів), що ускладнює умови роботи для незначних фондів або волонтерів-фізосіб, тощо.

Отже, міжнародна ГД в умовах широкомасштабної агресії рф є критично важливим елементом підтримки суспільства. За період 2022–2024 років здійснені вагомні кроки щодо вдосконалення законодавства в контексті надання міжнародної гуманітарної допомоги. Втім, триваюча агресія рф на території нашої держави та активні бойові дії зумовлюють необхідність подальшого дослідження даного питання та вдосконалення існуючої законодавчої бази.

Література:

1. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 11.09.2024).

2. Про затвердження Порядку взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України “Про гуманітарну допомогу” : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2013 р. № 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/241-2013-п#Text> (дата звернення: 09.09.2024).

3. Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 р. № 927. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

4. Про особливості визнання гуманітарною допомогою товарів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та цивільного захисту населення в умовах введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2022 р. № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-2022-п#Text> (дата звернення: 11.09.2024) – втратила чинність.

5. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 р. № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text> (дата звернення: 11.09.2024) – втратила чинність.

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 11.09.2024).

7. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24.03.2022 р. № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> (дата звернення: 11.09.2024).

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо ввезення, обліку, розподілу гуманітарної допомоги, особливостей оподаткування відповідних операцій та подання звітності : Закон України від 08.11.2023 р. № 3448-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3448-20#Text> (дата звернення: 11.09.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-64>

THE RIGHT TO EDUCATION AND ITS INTERNATIONAL LEGAL GUARANTEE

ПРАВО НА ОСВІТУ ТА ЙОГО МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ ГАРАНТУВАННЯ

Renov I. V.

*Ph.D. in Law,
Associate Professor of the Department
of International and European Law
V. N. Karazin Kharkiv National
University
Kharkiv, Ukraine*

Реньов Є. В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного
і європейського права
Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Реалізація права на освіту як одного з фундаментальних прав людини має важливе значення задля забезпечення подальшого суспільного прогресу. Тому зазначене право передбачене у багатьох міжнародно-правових актах, зокрема у тих, що акцентують увагу на правах дітей.

У статті 26 Загальної декларації прав людини (1948 р.) передбачається право на освіту для кожної людини, безоплатність та обов'язковість початкової освіти, безоплатність загальної освіти. Також наголошується на доступності інших рівнів освіти та спрямуванні освіти на повний розвиток людської особистості, посилення поваги до прав людини і основних свобод [1].

У Декларації прав дитини (1959 р.), на яку мала вплив вищезгадана Загальна декларація прав людини, один з десяти принципів присвячений саме питанню освіти, зокрема безкоштовності та обов'язковості